

Introducció: Oportunitats i reptes del món cultural en el context actual

Anna Maria PUIG
Presidenta de l'Institut d'Estudis Empordanesos

Les perspectives culturals d'una societat van, indefectiblement, a remolc de les circumstàncies polítiques en les quals es troba immersa. Construir projectes en determinats contextos esdevé una tasca molt complexa o, fins i tot, impossible. Els motors socioculturals en els nostres territoris de parla catalana han patit temps de frenada o de ralenti massa sovint, i els agents culturals implicats i motivats en propostes i accions han hagut de restar amb desesper a l'espera de temps millors.

Conjuntures d'aquest tipus no només són difícils d'afrontar a nivell nacional i de país. En el marc comarcal i municipal els condicionants, evidentment, són també molt importants, ja que afavoreixen la gestació de determinades iniciatives alhora que n'impedeixen d'altres. L'activitat de l'entitat que presideixo des del mes de gener del 2015, l'Institut d'Estudis Empordanesos, i que avui compta amb uns quatre-cents socis, n'és un exemple més. Fundada a Figueres l'any 1977, amb el suport i la tutela de l'Ajuntament, l'Institut s'ha anat ajustant als canvis, intentat no perdre, això sí, ni el seus signes d'identitat ni els seus objectius, que són, a grans trets, l'estudi, la difusió i la defensa del patrimoni empordanès.

D'això també en saben els participants a la taula rodona que ens ocupa: *Oportunitats i reptes del món cultural en el context actual. Noves perspectives culturals i possibilitats de col·laboració. Iniciatives en marxa i noves propostes de treball conjunt.* Jaume Mascaró, de l'Institut Menorquí d'Estudis; Antoni Prats, de l'Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta; Josep Francesc Moragrega, del Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, i Ramon Arnabat, de l'Institut d'Estudis Penedencs.

Jaume Mascaró Pons va néixer a Ciutadella de Menorca l'any 1942. Va estudiar Filosofia i Lletres (Filosofia) a la Universitat de Barcelona, on també va

fer el doctorat en Filosofia, amb la tesi *Comunicació no verbal*, amb la qual va obtenir un Premi Extraordinari de Doctorat. La seva tasca docent i professional s'ha desplegat a la Universitat de Barcelona des del 1970 fins el 2008, en especial en l'àmbit de l'Antropologia Filosòfica i de la Filosofia de la Cultura. Des de 1997 i fins a la seva jubilació, el 2008, també ha impartit docència a l'Institut del Teatre de Barcelona amb l'assignatura d'Antropologia del Teatre i en el Doctorat en Arts Escèniques. Ha estat coordinador del volum núm. 10 de l'enciclopèdia *Tradicionari*, dedicat al concepte de "cultura popular", i en aquests moments és coordinador dels volums d'antropologia de l'*Enciclopèdia de Menorca* (en procés d'edició). El 2007, el Consell Insular de Menorca li atorgà el Premi Ma. Lluïsa Serra, Taula d'Or, per la seva feina en la promoció i la defensa del patrimoni cultural de Menorca.

Josep Antoni Prats Gràcia va néixer a Sueca, a la comarca de la Ribera Baixa, l'any 1946. Es va llicenciar en Filosofia el 1969 i es doctorà en Filologia Catalana el 1998. El 1971 va iniciar la seva dedicació docent a Pego i el 1975 es traslladà a Dènia, ambdues a la Marina Alta, on hi continuà fins a la jubilació, l'any 2006, treballant, darrerament, com a catedràtic de Llengua i literatura castellaness a l'IES Maria Ibars. Ha publicat estudis crítics sobre literatura catalana apareguts en revistes especialitzades, miscel·lànies i actes de congressos. *Salvador Espriu o la fidelitat als orígens (literatura i pensament)* és el resultat de la seva especial dedicació a l'obra d'aquest escriptor. Tanmateix, la seva labor creativa s'ha centrat en la poesia, amb dotze reculls editats fins ara. D'altra banda, fins al 2012 ha dirigit la revista de literatura *L'Aiguadolç*, creada l'any 1985 i que, a partir del núm. 2, publica l'Institut d'Estudis de la Marina Alta

Josep Francesc Moragrega Font va néixer a Móra la Nova, a la comarca de la Ribera d'Ebre. Tot i que és enginyer agrònom de formació, professionalment s'ha dedicat a temes de desenvolupament rural al sindicat agrari Unió de Pagesos i a l'Ajuntament de la Fatarella i, després d'una breu estada a l'Escola d'Administració Pública de Catalunya, s'ha especialitzat en temes de desenvolupament turístic al Pla de Dinamització Turística de les Terres de l'Ebre (2004), a l'Agència Catalana de Turisme i al Pla de Foment Turístic de Tortosa, projecte que va finalitzar el juny d'enguany. Des del 2014 és president d'Òmnium Cultural a les Terres de l'Ebre i vicepresident de la Comissió Cívica del Patrimoni de les Terres de l'Ebre.

Ramon Arnabat Mata va néixer a Santa Margarida i els Monjos, a la comarca de l'Alt Penedès, l'any 1957. És historiador i doctor en Història per la Universitat Pompeu Fabra. Ha exercit com a professor de primària entre els anys 1981 i 1991, i com a professor i director de secundària entre el 1991 i el 2010. Avui

treballa com a professor d'Història a la Universitat Rovira i Virgili. És membre del grup de recerca consolidat Ideologies i societat a la Catalunya contemporània (ISOCAC). Com a historiador, ha centrat la seva activitat investigadora en la recerca sobre els moviments revolucionaris i contrarevolucionaris de la primera meitat del segle XIX, i en l'estudi de la Segona República, la Guerra Civil i el primer franquisme. També ha estudiat la sociabilitat i l'associacionisme a la Catalunya contemporània. Darrerament ha centrat la seva recerca en el tema de la guerra aèria durant la Guerra civil espanyola. Avui, de fet, és director del Centre d'Interpretació de l'Aviació Republicana i de la Guerra Aèria (CIARGA).

BLOC I:

Bé, per iniciar, el primer tema que voldria obrir és, precisament, el de les oportunitats i els reptes que es plantegen en l'àmbit del món cultural en el context político-econòmic actual. Volia començar preguntant a Jaume Mascaró, com a membre fundador de l'Institut Menorquí d'Estudis (IME) l'any 1985, del qual ha estat cap de la Secció de Ciències Socials durant deu anys i avui, des de 2010, president del Consell Científic, i també com a membre titular de la Comissió Assessora de Cultura Popular del Consell Insular, que ens expliqués, a mode d'introducció, si la nova presidència del Consell Insular de Menorca, amb Maite Salord i el seu conseller insular Miquel Àngel Maria Ballester, obre noves perspectives d'actuació en l'àmbit cultural menorquí i en particular en l'IME.

- En aquesta mateixa línia, és molt escaient tenir aquí a Antoni Prats, que és membre fundador de l'Institut de la Marina Alta (IECMA), del qual ha estat president des del 1998 fins al 2011, institut adherit a la Federació d'Instituts d'Estudis Comarcals del País Valencià i a la Xarxa d'Institucions d'Estudis Comarcals/Comarques Centrals Valencianes. Pregunto: la nova conjuntura política, des de la perspectiva de la nova presidència i conselleria, obre perspectives d'actuació en l'àmbit cultural del País Valencià i, en concret, dins del mateix IECMA? Hi ha possibilitats de major coordinació entre les entitats comarcals i la Generalitat Valenciana de cara a la defensa i la dignificació del patrimoni cultural valencià?

Aquesta introducció ha estat escaient per a situar-nos una mica i esperem, a veure si ho podem concretar més endavant, que hagi una major coordinació entre les entitats culturals comarcals i la Generalitat en la defensa d'aquest patrimoni cultural valencià.

- M'agradaria, ara, tractar de la Generalitat catalana i preguntar a Ramon Arnabat, president de l'Institut d'Estudis Penedesencs entre el 2006 i el 2014, com a membre del Consell Social de la Cultura vinculat al Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya des del 2015, com s'està treballant des d'aquest Consell i les seves comissions, en tant que òrgan consultiu de participació i

assessorament del govern en matèria de cultura i societat, per posar en valor el paper social i econòmic de la cultura en el nostre país? I com es traslladen aquests temes al territori?

BLOC II:

Des de les noves perspectives culturals i les possibilitats reals de col·laboració, volia demanar a Jaume Mascaró quina és la implicació que pot tenir el nou context sociopolític en el futur Pla de l'IME i en el Pla Anual del Pla Estratègic vigent, especialment en l'àmbit del patrimoni cultural menorquí?

- En aquesta línia de treure rendibilitat al sector cultural, vull preguntar a Ramon Arnabat quines iniciatives s'estan portant a terme per a millorar la productivitat econòmica del sector cultural. Hi ha una possibilitat real de millorar els béns i els serveis culturals existents en aquest país? Hi ha també alguna prioritat al respecte?

- Això també serà una mica complicat, en el cas d'Antoni Prats i l'Institut d'Estudis de la Marina Alta. Hi ha alguna iniciativa comarcal que s'estigui portant a terme des de la Xarxa d'Institucions d'Estudis Comarcals o la Federació d'Instituts d'Estudis Comarcals? Alguna cosa similar?

- Permeteu-me que demani a Josep Francesc Moragrega que ens faci només un apunt sobre la jornada de treball que es va fer el 17 de novembre sobre la catalanofonia com a superestructura comunitària.

Valoració final:

Aprofitar l'oportunitat i haver d'emprendre la cursa en el moment en què s'obren les portes de noves situacions sociopolítiques mereix el reconeixement a tota aquella gent que, malgrat les dificultats, ha seguit esperant, creient i lluitant en la possibilitat de poder tirar endavant projectes i accions de país. Esperem que els esforços donin fruit i que la bona voluntat dels membres dels nombrosos centres d'estudis de parla catalana no cessi de treballar i construir per a dignificar la nostra cultura i identitat nacionals.